

УДК 340.15

ФОРМУВАННЯ РАННЬОГО АБСОЛЮТИЗМУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДЕРЖАВНИЙ РОЗВИТОК АВСТРІЇ У XVIII СТОЛІТТІ

М. Пиртко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: mpirtko@gmail.com*

Розкрито історико-правові аспекти формування раннього абсолютизму та його вплив на державний розвиток Австрії у XVIII ст. У XVI–XVII ст. в Європі відбувався процес перетворення середньовічної станової монархії в абсолютну монархію. Політичний абсолютизм формувався як система управління, за якого вся повнота державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), а почасти навіть і духовної (релігійної), зосереджувалася в руках монарха. Режим абсолютної монархії передбачав встановлення контролю над усіма сферами суспільного життя (монарх самостійно встановлював податки і відав державними фінансами, визначав напрями зовнішньої політики). Чинниками, що певною мірою обмежували владу монарха виступали, хіба-що церква, регіональні еліти (аристократія) і бюрократичний апарат, який активно розростався.

Аргументовано, що абсолютизм у монархії Габсбургів формувався із середини XVII ст. як система надзвичайного державного управління, що зумовлювалося зростаючими потребами збільшення військових податків. Австрійський абсолютизм, з огляду на географічне місце розташування держави, формувався як поєднання західних впливів і східних традицій.

Ключові слова: ранній абсолютизм, державний розвиток, абсолютна монархія, система державного управління, Австрія.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2018.67.130>

У сучасних умовах в Україні відбувається процес утвердження демократичних засад в усіх сферах суспільного життя. Важливою, як видається, є орієнтація України на міжнародні стандарти, входження до Європейського Союзу тощо. Окрім вирішення нагальних соціально-політичних і економічних завдань перед нашою державною стоїть і не менш важливе завдання перебудови її управлінської та правоохоронної систем до вимог ЄС. Відтак, у суспільстві зростає інтерес до європейського зразка, до історії формування європейських традицій і тенденцій, які історично поширювалися на українських землях. У зв'язку з цим великої наукової цінності, пізнавального і практичного значення набуває історичний досвід державно-правового розвитку Австрії. Особливий інтерес викликає формування раннього абсолютизму та його вплив на державний розвиток Австрії у XVIII ст.

Як відомо, у XVI–XVII ст. в Європі відбувався процес перетворення середньовічної станової монархії в абсолютну монархію. На думку дослідниці Еви Прістер, від того, чи була певна країна в стані створити абсолютистську державу, залежав її подальший розвиток [5, с. 50]. Політичний абсолютизм (з лат. *Absolutus* – безумовний) – система управління, за якого вся повнота державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), а почасти навіть і духовної (релігійної), зосереджувалася в руках монарха. Режим абсолютної монархії передбачав встановлення контролю над усіма сферами суспільного життя (монарх самостійно встановлював

податки і відав державними фінансами, визначав напрями зовнішньої політики [16, с. 43]. Чинниками, що певною мірою обмежували владу монарха виступали, хіба що церква, регіональні еліти (аристократія) і бюрократичний апарат, який активно розростався [14, с. 175–176].

Якщо в період Середньовіччя королі частково ділилися своїми повноваженнями зі станово-представницькими органами (на німецьких землях це були ландтаги), від яких залежала згода на впровадження нових податків, то в ранньомодерний час, королівська влада стала превалювати. По суті, абсолютизм в монархії Габсбургів формувався зі середини XVII ст. як система надзвичайного державного управління, що зумовлювалося зростаючими потребами збільшення військових податків. Австрійський абсолютизм, з огляду на географічне місце розташування держави, формувався як поєднання західних впливів і східних традицій [1, с. 200]. На думку П. Андерсона, «австрійська основа імперської системи була надто малою, чеська надбудова – надто крихкою, спротив угорського суспільства надто сильним, щоби на Дунаї з'явився типово східний абсолютизм» [1, с. 296].

В Австрії відразу не існувало визначного порозуміння між абсолютистською державою й аристократією, як наприклад, у Пруссії. На заваді подібній практиці стояла національна й релігійна різnorodність земельної аристократії Габсбурзької імперії [18, с. 115]. Впливові стани прагнули зберегти за собою вплив на політичне життя імперії, однак Габсбурги крок за кроком обмежували їхні права в управлінні державою. Протистояння між королем і станами – загальноєвропейське явище, однак в Австрії, на нашу думку, воно набуло особливого характеру. По-перше, процес протистояння між королем і станами в імперії Габсбургів розпочався дещо пізніше, ніж у західноєвропейських державах. По-друге, імператорам доводилося долати спротив не тільки станів власних спадкових земель, але й інкорпорованих до складу клаптикової імперії. Це відбувалося навіть за тієї обставини, що знать у Габсбурзькій імперії періоду абсолютизму, за окремими винятками, не була чітко прив'язана до певних національних територій, а могла переїжджати з однієї провінції в іншу. Їхні підлеглі селяни могли спілкуватися іншими мовами, що створювало природний бар'єр між ними. Мовна та етнічна різnorodність слугувала джерелом дезінтеграції держави і провадила до послаблення самої знаті [1, с. 291].

Австрійські Габсбурги з 1526 р. опинилися у залежності від станово-представницьких інституцій стосовно таких важливих питань, як престолонаслідування і фінанси, а також були змушені підтвердити низку релігійних привілеїв у країні [14, с. 115]. Система станових зібрань в імперії Габсбургів виконувала не однакову роль у кожному регіоні зокрема. Наприклад, в Угорщині вона діяла достатньо активно не поступаючись важливими повноваженнями габсбурзькій династії, апелюючи до умов «особистої унії» [15, с. 71]. Зокрема, серед цих умов містилося положення про *jus resistendi*, котре передбачало право дворянства повставати проти посягань корони на свободу угорців (право надане т. зв. «Золотою буллою» 1222 р.). Починаючи із середньовіччя, дворянство контролювало такий орган окружної адміністрації, як комітати – постійні комітети, наділені судовими, фінансовими й управлінськими функціями [10, с. 9]. Імператорський двір намагався внести розкол в угорське дворянство, наділяючи окремих його представників титулами або ж юридично відмежувавши великих магнатів від дрібного дворянства.

Завдяки покроковим заходам імператорського двору, вдавалося підірвати попередню владу дворянства в регіонах. Старі зв'язки і традиції змінила система придворного життя у Відні з диференційованим церемоніалом, де був визначений статус кожного окремого дворянина в новій ієрархії, а грандіозні придворні свята

давали заняття усім представникам цього прошарку й утримували їх від думок про бунт [3, с. 187]. Відбираючи у станів їх політичні права, королівський двір залишив недоторканими їхні соціальні привілеї, а також волів не порушувати влади поміщиків над селянами.

Про становлення австрійського абсолютизму доцільно вести мову, починаючи з часу Тридцятилітньої війни (1618–1648 рр.), коли було покінчено з чеським сеймом, а імператор Фердинанд II у 1627 р. проголосив нову конституцію для завойованих чеських земель. Жодне бунтівне дворянство в Європі не зазнало такого краху, як чеська аристократія. Її місце зайняла нова аристократія, у всьому зобов'язана правлячій династії. Та, незважаючи на це, нова богемська аристократія не завжди виявляла свою лояльність до імператора. Наприклад, під час війни за австрійську спадщину у 1740-ті роки частина богемської аристократії перейшла на бік баварців [1, с. 206].

Новий земельний статут (*Verneuerte Landesordnung*) перетворив габсбурзькі володіння у спадкову монархію, яка не залежала від виборів, зробив усіх місцевих чиновників королівськими представниками, а католицизм – єдиною релігією. Водночас, династія була наділена вищими судовими повноваженнями. І хоч Габсбурги зберегли чеський сейм, його значення суттєво звузилося. Сейм уже не визначав розміри податків: уряд встановлював загальну суму, а сейм тільки вирішував як її збирати [17, с. 335]. Виконавчий комітет сейму фактично виступав зряддям у руках центральної адміністрації. Новий фіскальний контроль монархії над Богемією зміцнив австрійський абсолютизм [1, с. 293].

Після Тридцятилітньої війни відбувалося поступове обмеження в правах старої чеської (богемської) і німецької аристократії. На цих землях насаджувалося нове дворянство – католицьке за віросповіданням і космополітичне за походженням і переконанням. Це дворянство було всім зобов'язане правлячій династії, яка обдаровувала їх помістями. За підрахунками Пйотера Вандича, старі чеські пани становили 30,2 %, а нова аристократія (Буко, Галас, Колоредо, Піколоміні), яка прийшла з Габсбургами і завдячувала їм у всьому – 68,8 % [2, с. 106]. Трансформація чеського дворянства тривала і в першій половині XVIII ст. – іноземна та «нова» шляхта становили абсолютну більшість. Утім спілкування німецькою чи італійською мовами не означало відсутність патріотизму, як не чеського, то принаймні Чеського королівства (мова та патріотизм у той час не були тотожними поняттями). Німецька мова панувала при дворі, у війську, латина – в шкільництві та судочинстві.

Нова «богемська» аристократія забезпечувала домінуючу частину кадрів для державної системи монархії, ставши головною соціальною базою австрійського абсолютизму. Але цілковито інтегрувати нове дворянство до бюрократичного апарату абсолютної монархії не вдалося, оскільки на заваді стояла політична система. Особливо проблемним видавалося залучити на свій бік угорське дворянство (навіть попри змішані шлюби її представників). Перебування на військових посадах упродовж певного періоду повинно було приводити до отримання титулу, однак інституційного зв'язку між державною службою й аристократичним порядком не існувало.

Особливі позиції в монархії Габсбургів займала угорська земельна аристократія, котра становила 5–7 % всього населення Угорщини. Більшість угорських дворян були дрібними поміщиками з невеликими земельними ділянками у власності і реального впливу на політичне життя не справляли. Інша справа – середні та великі землевласники, котрі намагалися домінувати у політичному житті [11, с. 12]. Щоби остаточно зламати спротив угорських дворян і встановити

абсолютистські порядки, імператорському двору довелося одночасно проводити на цих територіях політику германізації і сприяти Контрреформації [14, с. 170–171] (однак, зауважимо, що порівняно з чеськими землями політика Відня тут була виваженішою).

Монарха в епоху абсолютизму вважали першим серед рівних («*primus inter pares*») – він повинен був вирішувати, як має розвиватися держава. Абсолютистські держави, зокрема, монархія Габсбургів, особливу роль відводили римському праву, яке возвишувало правителя («*princeps legibus solutes est*»). Взаємодія центральних і регіональних органів імперії Габсбургів відбувалася шляхом безкомпромісного домінування з боку Хофбурга – австрійського імператорського двору. Під назвою патентів, мандатів, едиктів, надвірних декретів, імператори, де-факто, формували законодавство, яке регулювало різні сфери правовідносин: від найважливіших до незначних суспільних питань, з обов'язковою силою для усіх провінцій, без участі їхніх представницьких органів [9, с. 202]. Таким способом долали різноманітність законодавчої бази регіонів імперії і поступово впроваджували спільне законодавство. Зокрема, імператор призначав намісників та окружних старост, особисто творив адміністративні інституції, втручаючись навіть у периферійні справи. Власне, ці органи влади у провінціях були колегіальними і фаховими, наскільки це було можливо в той час.

Абсолютизм епохи Леопольда I у спадкових землях можна назвати *придворним* і *конфесійним*, оскільки влада опиралася на два традиційні інститути – двір і церкву. Леопольд I прагнув, аби на території імперії авторитет великих князів не виходив за межі імперського права. Натомість Йосиф I запровадив практику головування на всіх воєнних нарадах, відновив практику зверхнього спілкування з наближеними особами, що не могло не насторожувати його оточення [14, с. 155].

Помітну роль при імператорському дворі відіграв церемоніал. Карл VI, котрий отримав виховання в Іспанії, доклався до систематизації доти розрізнених його норм. Церемоніал австрійського двору передбачав, наприклад, що відвідувач на аудієнції в монарха повинен був вклонитися, а при виході не можна було розвертатися до правителя спиною. Імператор дотримувався іспанської королівської моди, яку мало було наслідувати все монарше оточення. Загалом, при дворі був вироблений детальний розпорядок дня, включно з годинами мистецького відпочинку (музика, театральні вистави) [13, с. 149].

Австрійський абсолютизм характеризувався вдалою шлюбною політикою. На думку П. Андерсона, неймовірна вдача династичної шлюбної політики Габсбургів завжди випереджала їхні військові можливості без жодної компенсації за це. Шлюбна далекоглядність, з якою вдалося залучити до імперії Угорщину та Богемію, призвела до ускладнень у нав'язуванні австрійського централізму. З іншого боку, траплялося так, що один і той самий правитель міг бути кузеном чи зятем іншого.

Однією з особливостей абсолютної монархії в Австрії у ранньомодерний час був розгалужений бюрократичний апарат з чітко регламентованими функціями, постійна поліція та армія. Зростання бюрократичного апарату в імперському центрі зумовлювалося прагненням Відня послабити місцеве дворянство і міста, розвинувши систему управління провінціями з центру. Державна бюрократія до середини XVIII ст. залежала від позицій станів та окремих народностей. Присудність представників різних частин імперії виступала необхідністю, пов'язаною з потребою підтримки політики центру. Далеко не всі вони були німцями, оскільки нерідко походили з віддалених кутків імперії, тож знадобився час на їхнє онімечення та на перетворення на окремих державний орган під контролем монарха [2, с. 108].

З іншого боку, абсолютистська держава потребувала для свого функціонування великий державний апарат і чисельну армію. І для першого, і для другого, необхідні були великі кошти, а відтак розвинута економіка [16, с. 43]. Держава, яка не мала змоги оплачувати роботу своїх чиновників, спонукаючи їх самих турбуватися про себе, була приречена на поширення корупції. У процесі створення австрійського бюрократичного апарату звичною практикою стало призначення на керівні посади місцевих адміністрацій представників регіональної аристократії. Натомість, політика імператорів першої половини XVIII ст. передбачала присутність при монаршому дворі австрійських і богемських аристократів-чиновників. Для багатьох із них імперські інституції ставали трампліном для подальшого кар'єрного росту [7, с. 220].

Рівень чиновників зростав, починаючи з правління Леопольда I, котрий, як і його радники, велику увагу приділяв підбору кадрів. Наприклад, функції очільника Таємної ради виконував авторитетний юрист Крістоф Ігнац фон Абеле. За Йосифа I почалося скорочення зайвих чиновників: так, кількість членів Таємної ради скоротилося зі 150-ти до 33-х осіб. Усе це викликало протистояння між старими чиновниками часів Леопольда і новими чиновниками Йосифа I [8, с. 231]. Більше того, у 1699 р. повноваження Таємної ради було перекладено на так звану Таємну Конференцію, яка припинила своє існування вже на початку XVIII ст. В умовах вдосконалення адміністративної системи та розростання бюрократичного апарату, став зростати документообіг. Перші спроби його класифікації фіксуємо 1706 р. у Чехії, де були видані інструкції для місцевих канцелярій. Передбачалося впровадження протоколів трьох видів: *in publicis*, *in privatis* та *in criminalis*. Однак на практиці ці розпорядження аж до середини XVIII ст. ігнорувалися [12, с. 8].

Однією з ключових рис абсолютної монархії була постійна армія – важливий інструмент внутрішньої і зовнішньої політики. Австрійська військова система, в основі якої стояв полковий принцип, мало чим відрізнялася від тих систем, які існували в Європі. В Австрії професійна армія сформувалася внаслідок Тридцятилітньої війни, ставши першим постійним урядовим апаратом на богемських та австрійських землях [14, с. 125]. До того часу космополітична імперська армія жила за рахунок грабунків (принцип «Війна годує війну»). У 1650 р. чисельність австрійського війська становила 50 тис. осіб – 10 полків піхоти і 9 кавалерії [1, с. 228].

Ключовою причиною формування професійної найманої армії стала відмова аристократії масово озброювати своїх селян, яких потрібно було ще навчити військової справи. Кожен аристократ-землевласник зобов'язувався в різний час скеровувати до цісарського війська одного з 30 або 20-ти своїх підданих. Коли існувала певна військова загроза чи розпочиналася війна, ця пропорція складала один з 10 або з 5-ти підданих. В умовах утворення професійної армії роль таких наборів серед селян зменшилася, однак не була ліквідована цілковито. Малокваліфікованих підданих використовували для постачання артилерійських снарядів, або ж для будівництва фортифікаційних споруд [20, с. 109].

Армія значною мірою забезпечувала практичне існування династичного союзу різних земель під управлінням Габсбургів. Вища військова рада (Гофкрісрат), наприклад, тривалий час була чи не єдиним урядовим органом, чия юрисдикція поширювалася на всі габсбурзькі території. Гофкрісрат відповідав за пряме цивільне управління усіма територіями вздовж південно-східного кордону Австрії й Угорщини, де розташовувалися гарнізони прикордонної міліції (*Grenzer*), йому підпорядковані.

Військовий чинник відіграв важливу роль для політичного союзу з Угорщиною, на території якої, згідно з конституцією, не могли діяти цивільні урядові

інституції. Крім того, нові території – Трансільванія і Банат, приєднані внаслідок війни з Туреччиною, управлялися безпосередньо Вищою військовою радою у Відні, яка, з-поміж іншого, організувала і контролювала системну колонізацію цих земель німецькими емігрантами (здебільшого представниками іншого віросповідання). Згідно з резолюціями сейму 1712–1715 рр. ліквідувалося неефективне шляхетське ополчення (*insurrectio*) та створювалося регулярне угорське військо, яке наполовину складалося з іноземців і яким командували австрійські офіцери [2, с. 141]. Ліквідація т. зв. посполитого рушення і творення на угорських землях професійної й керованої з Відня армії, давало можливість ефективніше використовувати наявні військові ресурси держави. Це стало відчутно вже у 1716–1718 рр., коли розпочалася чергова війна з турками у союзі з Венецією. Внаслідок Пожаревацького мирного договору 1718 р. Османська імперія поступалася Австрії Банатом, Олтенією, Сремом і північною Сербією з Белградом (усі ці землі австрійці повернули туркам через 21 рік).

Однак характерною особливістю австрійської армії було те, що значна частина її вищого керівництва аж до XIX ст. – це незалежні найманці або «солдати удачі» – Валленштейн, Євгеній Савойський, Дорн та інші. Використання іноземних найманців, як правило, було звичним явищем для європейського абсолютизму, однак це були переважно рядові солдати, а не головнокомандувачі збройних сил. Принц Євгеній Савойський реорганізував охорону кордону, а хорватські граничари стали кращими солдатами в імператорській армії [4, с. 19]. У середині XVIII ст. Військова Границя була реорганізована, самоуправління хорватських граничарів ліквідоване, а землі граничар уже не вважалися їх власністю.

Перетворення Австрії у ранг наддержави сприяло зростанню її столиці – Відня, який однак так і не став об'єднуючим началом абсолютистської держави, як це зробили свого часу Париж у Франції, чи Берлін у Пруссії. Більше того, столиця Габсбурзької імперії не стала центром службового дворянства, відзначаючись не до кінця впорядкованою адміністрацією [1, с. 289]. Зменшення небезпеки вторгнення ворога після 1683 р. дало можливість розбудувати як середмістя, так і столичні околиці. Передусім забудові підлягали прогалини, утворені внаслідок пожежі 1683 р. До середини XVIII ст. чисельність населення Відня зросла на 175 тис. чол. [6, с. 268]. На околицях архітектори споряджували для аристократів літні палаци зі садовими комплексами, які стали одним із символів абсолютизму. Керуючись категоріями престижу, віденський двір прагнув перевершити мадридський і паризький королівські двори, виступаючи таким способом у ролі покровителя мистецтва. Відтак австрійський імператор ініціював і реконструкцію Хофбурга – зруйнованого в роки турецько-австрійської війни (у приміщенні імператорської резиденції не було жодної вцілілої кімнати).

Складовою раннього австрійського абсолютизму стало так зване «дисциплінування суспільства». В останній третині XX ст. у науковому дискурсі набула поширення концепція німецького дослідника Герхарда Ойстраха про «соціальне дисциплінування» [19]. Як ми уже звертали увагу, характерною особливістю розвитку Австрійської імперії були періодичні виступи невдоволених станів (чеських, угорських). За цих обставин виникала об'єктивна потреба як у дисциплінуючому втручанні держави у різні сфери людської діяльності, так і в свідомій дисциплінованій поведінці окремих індивідів. Відтак, дисциплінована поведінка чиновника й офіцера, селянина і ремісника, ставали творчою силою, яка допомагала не просто системно впорядкувати життя суспільства, але й творчо реформувати його. Саме ці внутрішні зміни згодом склали підґрунтя для освітньої реформи в межах освіченого абсолютизму.

Отже, абсолютизм відіграв в історії Австрії подвійну роль: по-перше, він виступав механізмом, за допомогою якого відбувалося реформування державної системи; по-друге, він був способом до етнічної та політичної уніфікації країни. За абсолютної монархії держави у Європі досягали максимального ступеня централізації, однак у випадку з Австрією були свої особливості. На заваді повній централізації й уніфікації місцевого управління стояли багатонаціональність й різномірність її провінцій. Тому такої концентрації влади, як скажімо в Пруссії, в Австрії не спостерігалось. І лише послаблення Чехії після Тридцятилітньої війни та Угорщини після придушення повстання Ф. Ракоці сприяли піднесенню австрійської держави.

Список використаних джерел

1. *Андерсон П.* Родословная абсолютистского государства. Москва: Территория будущего, 2010. 512 с.
2. *Вандич П.* Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. Київ: Критика, 2004. 464 с.
3. *Воцелка К.* История Австрии. Культура, общество, политика / Пер. с нем. Москва: Весь мир, 2007. 512 с.
4. *Джонстон У.* Австрийский Ренессанс. Интеллектуальная и социальная история Австро-Венгрии 1848–1938 гг. / Пер. с англ. Москва: Московская школа политических исследований, 2004. 634 с.
5. *Пристер Е.* Краткая история Австрии / Сокр. пер. с нем. Москва: Издательство иностранной литературы, 1952. 509 с.
6. *Цьолнер Е.* Історія Австрії / Пер. з нім. Львів: Літопис, 2001. 707 с.
7. *Шиндлинг А.* Леопольд I (1658–1705) // Шиндлинг А., Циглер В. Кайзеры (Священная Римская империя, Австрия, Германия) / Пер. с нем. Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. С. 204–224.
8. *Шмидт Г.* Иосиф I (1705–1711) // Шиндлинг А., Циглер В. Кайзеры (Священная Римская империя, Австрия, Германия) / Пер. с нем. Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. С. 225–240.
9. *Balzer O.* Historia ustroju Austrii w zarzysie. Lwów: Jakubowski, 1908. 512 s.
10. *Faragó T.* Historical Demography in Hungary: A History o Research. Budapest: Demographic Research Institute, 2012. 30 p.
11. *Gindely A.* Über die Erbrechte des Hauses Habsburg auf die Krone von Ungarn 1526–1687. Wien: Gerold, 1873. 44 p.
12. *Górak A., Latawiec K.* Kancelaria organów w Galicji. Wybór źródeł. Lublin: Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2012. 215 s.
13. *Grodziski S.* Habsburgowie. Dzieje dynastii. Wydanie drugie poszerzone. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2013. 343 s.
14. *Österreichische Reichsgeschichte: Geschichte der Staatsbildung und des öffentlichen Rechts.* Prag; Wien: F. Tempsky; Leipzig: G. Freytag, 1895. 280 s.
15. *Jaworski I.* Historja ustroju państw zachodnio-europejskich (Francja, Anglja. Niemcy). Wilno: Nakładem sekcji wydawniczej koła prawników studentów U.S.B., 1931. 140 s.
16. *Maciejewski T.* Historia administracji i myśli administracyjnej. Czasy nowożytne i współczesne (XVI–XX w.). Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013. 392 s.
17. *Monumenta augustae domus Austriacae.* Tom 3 / Herrgott Marquard. Wien, Freiburg, St. Blasien, 1760. 368 s.
18. *Rechtsphilosophie Geschichte der Staatstheorien.* S.S., s.n., 19? 124 s.
19. «Sozialdisziplinierung» als Konzeption der Frühneuezeitforschung Genese, Weiterentwicklung und Kritik [Elektronische Ressource]. Zugriff: <http://www.follow-me-now.de/Sozialdisziplinierung.pdf>
20. *Wereszycki H.* Historia Austrii. Wrocław: Ossolineum, 1986. 350 s.

References

1. Anderson, P. (2010). *Rodoslovnaia absoliutystskoho hosudarstva*. Moskva: Terrytoryia buduscheho.
2. Vandych, P. (2004). *Tsina svobody. Istoriia Tsentral'no-Skhidnoi Evropy vid Seredn'ovichchia do s'ohodennia*. Kyiv: Krytyka.
3. Votselka, K. (2007). *Ystoriia Avstryi. Kul'tura, obschestvo, polityka* / Per. s nem. Moskva: Ves' myr.
4. Dzhonston, U. (2004). *Avstryjskyy Rennans. Yntellektual'naia y sotsyal'naia ystoriia Avstro-Venhryy 1848–1938 hh.* / Per. s anhl. Moskva: Moskovskaia shkola polytycheskykh yssledovanyj.
5. Pryster, E. (1952). *Kratkaia ystoriia Avstryi* / Sokr. per. s nem. Moskva: Yzdatel'stvo ynostrannoj lyteratury.
6. Ts'olner, E. (2001). *Istoriia Avstrii* / Per. z nim. L'viv: Litopys.
7. Shyndlynh, A. (1997). Leopold I (1658–1705). In Shyndlynh A., Tsyhler V. *Kajzery (Sviaschennaia Rymskaia ymperya, Avstryia, Hermanyia)* / Per. s nem. Anton Shyndlynh, Val'ter Tsyhler. Rostov-na-Donu: Fenyks. 204–224.
8. Shmydt, H. (1997). Yosyf I (1705–1711). In Shyndlynh A., Tsyhler V. *Kajzery (Sviaschennaia Rymskaia ymperya, Avstryia, Hermanyia)* / Per. s nem. Anton Shyndlynh, Val'ter Tsyhler. Rostov-na-Donu: Fenyks. S. 225–240.
9. Balzer, O. (1908). *Historia ustroju Austrii w zarysie*. Lwów: Jakubowski.
10. Faragó, T. (2012). *Historical Demography in Hungary: A History o Research*. Budapest: Demographic Research Institute.
11. Gindely, A. (1873). *Über die Erbrechte des Hauses Habsburg auf die Krone von Ungarn 1526–1687*. Wien: Gerold.
12. Górak, A., Latawiec, K. (2012). *Kancelaria organów w Galicji. Wybór źródeł*. Lublin: Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
13. Grodziski, S. (2013). *Habsburgowie. Dzieje dynastii. Wydanie drugie poszerzone*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
14. *Österreichische Reichsgeschichte: Geschichte der Staatsbildung und des öffentlichen Rechts*. (1895). Prag; Wien: F. Tempsky; Leipzig: G. Freytag.
15. Jaworski, I. (1931). *Historja ustroju państw zachodnio-europejskich (Francja, Anglja. Niemcy)*. Wilno: Nakładem sekcji wydawniczej koła prawników studentów U.S.B.
16. Maciejewski, T. (2013). *Historia administracji i myśli administracyjnej. Czasy nowożytnie i współczesne (XVI–XX w.)*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
17. *Monumenta augustae domus Austriacae*. Tom 3 / Herrgott Marquard (1760). Wien, Freiburg, St. Blasien..
18. *Rechtsphilosophie Geschichte der Staatstheorien*. S.S., s.n., 19?.
19. «Sozialdisziplinierung» als Konzeption der Frühneuzeitforschung Genese, Weiterentwicklung und Kritik. Retrieved from <http://www.follow-me-now.de/Sozialdisziplinierung.pdf>
20. Wereszycki, H. (1986) *Historia Austrii*. Wrocław: Ossolineum.

**FORMATION OF EARLY ABSOLUTISM AND ITS INFLUENCE
ON THE STATE DEVELOPMENT OF AUSTRIA IN XVIII CENT****M. Pyrtko**

Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: mpyrtko@gmail.com

The article deals with the historical and legal aspects of the formation of early absolutism and its influence on the development of Austria in the eighteenth century. It is specified, that in XVI–XVII centuries in Europe a process of transformation of the medieval state of monarchy

into absolute monarchy took place. Political absolutism was a control system, in which the whole state power (legislative, executive, judicial), and partly even a spiritual (religious), was concentrated in the hands of the monarch. The regime of absolute monarchy possessed control over all spheres of public life (the monarch independently set taxes and was in charge of public finance, determined the direction of foreign policy. The Church, the regional elites (aristocracy) and the bureaucracy, which is actively growing, were the factors that to a certain extent limited the power of the monarch.

It is argued that absolutism in Habsburg monarchy was formed in the mid-seventeenth century as emergency of state management. Austrian absolutism, considering the geographical location of the state, was formed as a combination of Western influences and Eastern traditions.

It is shown that the element of early Austrian absolutism was the so-called «discipline of society». In the last third of the twentieth century in the scientific discourse the concept of the German researcher Gerhard Oistrakh of «social discipline» became widespread. Periodic dissatisfaction of the Czech State and Hungary were characteristic features of the development of the Austrian Empire. Under these circumstances there was an objective need both in the disciplinary intervention of the state in various spheres of human activity, and in the conscious and disciplined behavior of individuals. Consequently, the disciplined behavior of an official and officer, peasant and artisan, became a creative force that allowed not only systematically to organize the life of society, but as well to reform it creatively. These internal changes later formed the basis for educational reform within the framework of enlightened absolutism.

It is substantiated that absolutism played a double role in the history of Austria: firstly, it served as the mechanism within which the reform of the state system took place; and secondly, it was a way to ethnic and political unification of the country. The absolute monarchy state in Europe reached the maximum degree of centralization, but in the case of Austria, it had its own peculiarities. The multinationality and heterogeneity of its provinces were the hindrance to complete centralization and unification of the local government. Therefore, such a concentration of power, as took place in Prussia, was not observed in Austria. And only the weakening of the Czech State after the Thirty Years War and Hungary after the suppression of the uprising F. Rakoczi contributed to the rise of the Austrian State.

Keywords: early absolutism, state development, absolute monarchy, system of public administration, Austria.

*Стаття: надійшла до редакції 10.10.2018
прийнята до друку 01.11.2018*